

|                                                                                                     |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ<br>ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ<br>ДС/СС 05/4-02 бр. 221/1-ХП/4<br>20.02.2014. године |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој Х редовној седници, 20.02.2014. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ПРОБЛЕМ АУТОРИТЕТА У САВРЕМЕНОЈ ТЕОРИЈИ ВАСПИТАЊА, докторанда мр Желимира Попова.

За ментора је одређена доц. др Биљана Бодрошки Спариосу.

|                                                                                                                                                       |                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <u>Доставити:</u><br>1х Универзитету у Београду<br>1х Стручном сараднику за<br>докторске дисертације<br>1х Шефу Одсека за правне послове<br>1х Архиви | ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА<br><br>Проф. др Милош Арсенијевић |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|

|                            |                                                                                                                                         |
|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Факултет <u>Филозофски</u> | УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ<br><br>Веће научних области друштвено-хуманистичких наука<br>(Назив већа научних области коме се захтев упућује) |
| <u>04/1-2 бр. 6/2471</u>   |                                                                                                                                         |
| (број захтева)             |                                                                                                                                         |
| <u>21.02.2014.</u>         |                                                                                                                                         |
| (датум)                    |                                                                                                                                         |

## ЗАХТЕВ

### за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Проблем ауторитета у савременој теорији васпитања

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ педагогија

#### ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Желимир (Сава) Попов

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:

Филозофски, Београд

Година дипломирања:

Назив магистарске

1978.

тезе кандидата:

Циљ моралног васпитања – његово схватање и могућност реализације

у основној школи

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањен:

Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 1983.

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће

на седници одржаној 20.02.2014.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

|  |                                   |
|--|-----------------------------------|
|  | ДЕКАН ФАКУЛТЕТА                   |
|  | <u>Проф. др Милош Арсенијевић</u> |

Додатак уз образац 1.

### ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

|              |                  |
|--------------|------------------|
| за кандидата | мр Желимир Попов |
|--------------|------------------|

|                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| Име и презиме ментора: | Биљана Бодрошки Спариосу |
| Звање:                 | доцент                   |

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

- |    |                                                                                                                                                                      |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. | Бодрошки Биљана. (1997): <i>Структура и корелати интересовања ученика за наставне предмете</i> . Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине (монографија)         |
| 2. | Бодрошки Спариосу Б. (2010), <i>Поступци родитеља у васпитању деце и њихов међугенерацјски трансфер</i> , Београд: Филозофски факултет (монографија)                 |
| 3. | Бодрошки Спариосу Б. (2010), Основне димензије квалитета образовних система, <i>Настава и васпитање</i> , LIX, бр. 4, 618-631.                                       |
| 4. | Бодрошки Спариосу (2011): Сврха универзитетског образовања са становишта хумболтовских неохуманистичких вредности, <i>Настава и васпитање</i> , LX, бр. 4, 549-564.  |
| 5. | Бодрошки Спариосу Б. (2012): Комерцијализација високошколског образовања и различити приступи осигурању квалитета, <i>Настава и васпитање</i> , LXI, бр. 4, 645-661. |

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

**ДЕКАН ФАКУЛТЕТА**

Датум \_\_\_\_\_

М.П.

**проф. др Милош Арсенијевић**

Univerzitet u Beogradu

Filozofski fakultet

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju

Obrazloženje teme doktorske disertacije

kandidat mr Želimir Popov

### ***Problem autoriteta u savremenoj teoriji vaspitanja***

Problem *autoriteta u vaspitanju* pripada onom sklopu jednostavnih ali otpornih pitanja kojima se pedagogija stalno vraća, nastojeći da ih rešava u skladu sa svojim teorijskim polazištem a odgovarajući izazovima vremena koje ova pitanja otvara. Otuda savremena teorija vaspitanja stvara nove koncepcije o autoritetu koje se razlikuju od prethodnih u onoj meri u kojoj naša saznanja o samom vaspitanju postaju produbljenija i celovitija. Autoritet kao vaspitna univerzalija proizlazi iz same suštine vaspitanja koju uvek čini *odnos* najmanje dva subjekta, *vaspitača* i *vaspitanika* i u kojem vaspitač figurira kao onaj koji vodi i usmerava razvoj vaspitanika. Ne postoji nekakav „prirodni“ razvoj koji bi ujedno predstavljao razvoj čovečnog kod pojedinca. Sa tog stanovišta deluje prirodno da se autoritet posmatra kao *odnos* između dva ljudska bića. Iako je taj odnos u svojoj neposrednosti, pojavnom obliku vidljiv kao *lični*, on uvek nosi obeležja društva i kulture u kojoj se odvija. Ako bismo dalje analizirali suštinu vaspitanja, videli bi da je u njemu uvek prisutna *dvojnost* koja utiče na odnos vaspitač – vaspitanik. U njega je uvek utkana socijalna matrica pa je to *socijalni odnos*. S jedne strane, radi se o *prenošenju ili uvodjenju u nešto što već postoji* kao tradicija i kultura društva dok je, sa druge strane, u pitanju *razvijanje ili uvođenje* nečeg novog, onoga što traži i ima budućnost. Ta

dvojnost dovodi do određenu *napetosti* u vaspitanju - između subjektivnog i objektivnog, tradicije i novog, kulture i prirode. Ovi odnosi napetosti koji su prisutni u svakom društvu i vaspitanju kao bazičnom činiocu njegovog razvoja, mogu se razumeti na mnoge načina. Uloga vaspitnog autoriteta u ovoj tenziji određena je njegovom funkcijom onako kako je, unutar pedagogije, odredjuju i vide različite koncepcije vaspitanja. Tako, na pr., unutar liberalne pedagoške tradicije, autoritet se posmatra samo u negativnoj funkciji - održavanja i zadržavanja postojećih odnosa u društvu, kao prepreka njegovog daljeg razvoja u pravcu veće slobode. Pri tome se zanemaruje činjenica da autoriteti mogu i da su, što je evidentna činjenica, širili i vodili društvo ka većim individualnim slobodama.

### **Predmet istraživanja**

Polazeći od prethodno iznetog predmet našeg istraživanja odnosi se na istraživanje otvorenih pitanja odnosa autoriteta, društva i pojedinca unutar procesa vaspitanja. Precizirano u naslovu Problem autoriteta u savremnoj teoriji vaspitanja, istraživanje je omeđeno na vreme od pojave savremenih koncepcija vaspitanja (kraj XIX i početka XX veka) do danas. Predmet teorijske analize biće stavovi o *poreklu, mestu i funkciji* autoriteta u vaspitanju, onako kako ova pitanja iznose i vide teoretičari, pripadnici različitih teorijskih orijentacija i smerova u pedagogiji.

U prošlosti, kategorija autoriteta gotovo je uvek imala samo pozitivni predznak i smisao. Postoji saglasnost među teoretičarima (bilo da se radi o filozofima, sociolozima ili pedagogima) da problematizovanje autoriteta počinje pojavom prosvetiteljstva, u 18. veku. Od tada, koncept autoriteta, čvrsto utemeljen u ondašnja metafizičko-teološka učenja i, kao takav, ugrađen u sva područja ljudskog života, rada i kulture, biva ozbiljno poljuljan počinje da se menja. Neki će reći da je prosvetiteljstvo nastalo upravo u borbi sa autoritetom i tradicijom srednjovekovnog društva. Na toj liniji se temelje i istraživanja koja pokazuju da će istorija Novog veka označiti i početak istorije raspadanja autoriteta u mnoštvo novih ali, i traganja za drugačijim vrednostima na kojima bi autoritet novog doba počivao. Omiljena krilatica „kriza autoriteta“ koju danas tako rado koristimo, vuče svoje korene iz te epohe da bi, na prelazu iz XIX u XX vek, dobila nove forme - saglasne potrebama i zahtevima tadašnjeg društva. Sedamdesetih godina prošlog veka interesovanje za autoritet naglo raste. Posebno je oživljeno u tzv. Pokretu za antiautoritarno vaspitanje, pokretu levo-revolucionarno orijentisanih studenata u Nemačkoj. Pokret će kulminirati zahtevom za potpunim ukidanjem autoriteta u vaspitanju. Međutim, iako vremenski vrlo udaljena, ova tri prstupa kategoriji autoriteta (prihvatanje, problematizovanje i odbacivanje) prisutna su i u današnjoj teoriji autoriteta: ni jedan od njih nije odbačen. Stoga se može reći da kategorija autoriteta danas ima dominantno *polemički* karakter. Dosadašnja istraživanja pokazuju da se radi o *istorijsko-kontekstualnom* pojmu tj. da

je značenje autoriteta uvek društveno – istorijski uslovljeno. Ipak, iako su dosta glasne tvrdnje da je gotovo nemoguće dati takvu apstraktnu definiciju autoriteta („autoritet uopšte“) koja bi pokrila i prepoznala fenomen autoriteta kroz sve epohe društvenog razvoja, traganje za jednom takvom definicijom i dalje je aktuelno. Zaista, šta vezuje različite koncepte autoriteta nastalim u različitim vremenima, tako da se uvek koristi ista reč - *autoritet* a ne neka druga. Ono što otežava ovu vrstu istraživanja jeste činjenica da autoritet nema svoju „matičnu kuću“ u jednoj nauci kao što ga to ima vaspitanje u pedagogiji, društvo u sociologiji ili psihički život u psihologiji. Dakle, izučavanje autoriteta *dele* mnoge discipline i posmatraju ga u zavisnosti od prirode pitanja koja upućuju svom predmetu istraživanja. Pošto je vaspitanje neraskidivo uglobljeno u složenu matricu odnosa društva i pojedinca, predmet našeg istraživanja - *Problem autoriteta u savremenoj teoriji vaspitanja* nužno se naslanja na teorijske koncepte autoriteta sadržane u naukama sa kojima je pedagogija u bliskom dodiru –filozofiji, teologiji, sociologiji, psihologiji, političkoj teoriji.

**Cilj istraživanja** koje ćemo u ovom radu preduzeti usmeren je na analizu i proučavanje osnovnih problema u oblasti autoriteta u vaspitanju a koji se javljaju kao plod različitih gledanja pa i sukoba oko izvora, mesta i funkcije autoriteta u samoj teoriji vaspitanja, pedagogiji.

### **Zadaci istraživanja**

Istraživanje koje ćemo obaviti ima sledeće zadatke:

1. *Razmotriti i opisati osnovne karakteristike pojmova „autoritet“ i „autoritet u vaspitanju“.*
2. *Sagledati i utvrditi mesto i funkcija autoriteta u procesu vaspitanja.*
3. *Utvrditi, opisati i obrazložiti činioce koji dovode do krize i promena autoriteta u vaspitanju.*
4. *Sagledati i analizirati osnovne karakteristike i mesto autoriteta u savremenim koncepcijama vaspitnja.*
5. *Prikazati različite tipologije autoriteta u vaspitanju i, polazeći od njih, dati skicu za savremenu tipologiju autoriteta u vaspitanju.*

I

### Pojam i koncept autoriteta

Početak istraživanja sigurno mora poći od samog pojma ili koncepta autoriteta. Pratićemo njegovu *genezu* od prvobitnog, izvornog koncepta nastalog u Starom Rimu do današnjih dana. Time problem autoriteta svodimo na njegove osnove i poreklo. Svakako, autoritet je najpre reč. Autoritet potiče od stare rimske reči *auctoritas* čija su značenja brojna: *ugled, poštovanje, nadmoćnost, vlast, moć da se neko prisili na nešto, ličnost velikog ugleda, merodavan stručnjak*. To nije bez značaja za razumevanje same reči autoritet. Međutim, svako od ovih značenja gradi poseban koncept koji sa drugima može ali ne mora biti u izbalansiranom odnosu. Prvobitni, izvorni koncept autoriteta nastao je u Rimskoj republici kada je značio *savet iskusnih starih, mudrih ljudi* koji su prebivali u Senatu. Međutim, to nas ne obavezuje da ovakav sadržaj pojma reprodukujemo na osnovu tog istorijskog porekla. Ovaj, prvobitni koncept autoriteta menjao se kroz istoriju i sve više povezivao sa *političkom moći, vlašću, pa i fizičkom silom*. Analize koje ćemo izvršiti kroz vremensku perspektivu, imaju za cilj da pokažu kako se neki elementi sadržaja prvobitnog koncepta menjaju, a neki ostaju isti. Naročito relativizovanjem pojma *moći* koji se sa autoritetom najčešće dovodi u vezu. Na ove analize nadovezaćemo analize savremenih definicija autoriteta, povezujući ih sa konceptima i definicijama autoriteta u vaspitanju. Danas postoji konsenzus u pedagogiji i drugim naukama o društvu i čoveku da autoritet *nije* osoba. Doduše, on nam se realno prikazuje putem osoba, pojedinaca ili kolektivno, ali nikad *ne predstavlja svojstvo* neke osobe. Pre se radi o *kvalitetu socijalnog odnosa* između njih. Ali, kakav „kvalitet“ je ovde u pitanju? Odnosno, šta je suština pedagoškog odnosa kao „odnosa autoriteta“? Upoređićemo ove definicije sa osnovnom namerom da preciziramo značenje dva pojma – *autoritativan* i *autoritaran* koji, iako potiču od iste reči (autoritet) imaju u nauci različita značenja.

## II

### Autoritet i vaspitanje

Autoritet kao vaspitna univerzalija proizlazi iz same suštine vaspitanja koju uvek čini *odnos* najmanje dva subjekta, vaspitača i vaspitanika i u kojem vaspitač figurira kao onaj koji vodi i usmerava njegov razvoj. Iz činjenice da se dete rađa potpuno bespomoćno i nepripremljeno za život, proizlazi ne samo to da dete može nego i *mora* biti vaspitavano. S druge strane, logički je teško uvideti kako neko može otpočeti vaspitanje deteta bez pokušaja da se bude viši autoritet u različitim oblicima znanja i iskustva od detetovog. Takođe, vaspitnim institucijama upravljaju autoriteti („vlast“) čiji se uticaji u pogledu donošenja odluka u davanja smera vaspitnom delovanju ne mogu izbeći. Bar ove tri tačke uokviruju sledeće pitanje: na čemu se zasniva ili čime se *obrazlaže* ili može da obrazloži njihov pedagoški autoritet? Kao obrazloženje, često se sasvim uopšteno navodi *odgovornost* vaspitača koja se dovodi, posebno danas, u vezu sa institucionalizacijom njegovog poziva. Međutim postoje, gotovo zanemarena, *antropološka* obrazložena u čijoj osnovi leže razmatranja o prirodnoj (zatečenoj) *nejednakosti*

odraslih i dece na koju se, pak, gleda iz dve dominantne antropološke vizure. Jedna, koja pedagoški autoritet obrazlaže kao odnos *kvalitativno istih* subjekata dok druga taj odnos, odnos deteta (vaspitanika) i odraslog (vaspitača), vidi kao odnos *kvalitativno nejednakih*. Ova pitanja i obrazloženja koja su prisutna u pedagoškoj teoriji bar od Rusoa, preko Herbarta pa sve do naših savremenika Langvelda i Ranga, proučićemo i analizirati sa ciljem da utvrdimo i obrazložimo dileme vezane za samu suštinu vaspitnog autoriteta koji se, svakako, svojom specifičnošću razlikuje od drugih odnosa u koje dete i odrasli stupaju.

### III

#### Autoritet u krizi i promeni

U ovom delu rada ograničićemo se na problem autoriteta u vaspitanju kao problem koji se javlja u kontekstu krupnih promena u društvu i kriza koje time mogu biti izazvane. Porodica i škola, kao od društva neodvojive institucije, reflektuju u sebi sve promene - bilo da su one uzrokovane političkim ili privrednim, tehnološkim, naučnim ili kulturnim uticajima na koje reaguju kako roditelji, tako i vaspitači u školskim institucijama. Stoga je i svaki autoritet (kao nosilac vrednosti postojećih odnosa između pojedinca i društva) izložen zahtevima da se sa tim promenama suoči - tako da se i sam promeni. Autoriteti u vaspitanju kao i nosioci autoriteta u drugim važnim oblastima društvenog života, često su izloženi kritici da koče razvoj i najčešće su opisani samo kao preživeli ili okoštali elementi tradicija i, koje, svakako treba prevazići. Pri tome se zaboravlja da upravo autoriteti mogu biti, što je nepobitno dokazano, izvori, promoteri i nosioci novog pa, ako je to novi društveni ideal, omogućiti i proširivati slobode pojedinca i društva u onoj meri ukoliko ona služi vaspitanju. Literatura o krizi autoriteta u vaspitanju koju smo konsultovali, ukazuje da nije promašeno govoriti o krizi i promenama autoriteta u vaspitanju. Posebno na to ukazuju empirijska istraživanja u koja smo imali uvid. Ovaj problem posmatraćemo u sklopu opštih pitanja promena u društvu, kako onih sasvim površnih koje ne zahtevaju temeljno preispitivanje mesta i funkcije autoriteta, do onih najkrupnijih gde kriza postojećih autoriteta u vaspitanju mora biti hitno prevaziđena.

### IV

#### Autoritet u savremenim koncepcijama vaspitanja

Kao što smo rekli na početku, malo je mislilaca u pedagogiji koji nisu ništa rekli o autoritetu u vaspitanju. Oblici u kojima se misao o autoritetu ili odnosu vaspitača i vaspitanika javljala u pojedinim vremenskim razdobljima, kao i način na koji se pokušavala njena primena u praksi bili su vrlo različiti, ali postojano i čvrsto ugrađeni kao jezgra u nezaobilaznim teorijama

vaspitanja poput Rusoove, Pestalocijeve, Herbartove, Dirkenove, Kejeve, kao i u novijim koncepcijama poput Pijažeeve, Kolbergove ili, pak, Nilove. Ditrich (Ditrich) drži da je autoritet okosnica poimanja vaspitanja i ubraja ga u dvanaest fundamentalnih pitanja koja grade polje izučavanja teorije vaspitanja.

Najkasnije od Rusoa, pa sve do današnjih dana sve koncepcije vaspitanja, doduše ne uvek eksplicitno već koristeći odgovarajuće pojmove, konstitušu autoritet kao jedan neophodan, ali i nužno obrazložen uslov ili činilac vaspitanja. Međutim, problem autoriteta nije na jednak način ugrađen u ove koncepcije. U nekim koncepcijama kategorija autoriteta je celovito sagledana dok se u drugim učenjima o tome raspravlja parcijalno, već u zavisnosti sa čim se autoritet vaspitanja povezuje. Najčešće se o tome šta autoritet vaspitanja jeste, kakva mu je priroda i na čemu se on zasniva i kako opravdava, raspravlja u temama kao što su ličnost vaspitača, disciplina, stilovi vaspitanja, tipovi vaspitača, roditeljima kao vaspitačima i dr. kao i kroz tematizovanje odnosa društva (države) i vaspitanja.

Sve savremene koncepcije vaspitanja ( kraj XIX i početak XX veka do danas) svrstavaju se u pedagogiji na dve velike grupe - tzv. pravci koji pripadaju *socijalnoj* i pravci koji pripadaju *individualnoj* pedagogiji. Osnova za ovu podelu je upravo *odnos* između *društva* i *pojedinka* u procesu vaspitanja, što je u skladu sa savremenim gledanjem na autoritet kao specifičnom *socijalnom odnosu* vaspitača i vaspitanika. U skladu sa takvim gledanjem, stavove o autoritetu prisutne u navedenim koncepcijama vaspitanja, razvršćemo u one stavove koje prihvataju autoritet u vaspitanju i one koje ga odbacuju , tražeći obrazloženja koja iza takvih stavova stoje.

## V

### Tipologija autoriteta u vaspitanju

Šta su tipovi („forme“, „vrste“) autoriteta u vaspitanju i na osnovu čega se oni izvode, sledeće je pitanje na koje naše istraživanja treba da odgovori. Tipologije autoriteta mogu biti korisne bar iz dva razloga. One mogu služiti kako bismo prepoznali i imenovali nekoga/ nešto što se može nazvati autoritet. Drugo, tipologija može poslužiti za procenu odstupanja realnih autoriteta od teorijskih modela. Pregledom relevantne literature ustanovili smo da ne postoji jedinstvena tipologija autoriteta u vaspitanju. S jedne strane, postoje tipologije koje polaze od nekih od opštih principa podele (najčešće filozofske i sociološke) kao što je tipologija Bočenskog (Bochenski). Ovaj autor, već prema poljima (oblastima) u kojima se autoritet ispoljava, govori o *epistemičkom* (oblast znanja) i *deontičkom* (oblast naređivanja i komandovanja) autoritetu. Šelski (Schelsky), na osnovu prirode institucije gde se autoritet javlja , pravi razliku između *prirodnog*

autoriteta koji se razvija u „intimnoj zajednici“ (posebno porodici) i *apstraktnog* autoriteta (kao što su škole i druge „veštačke“ institucije). Na osnovu ovih tipologija neki autori izvode i tipologije autoriteta u vaspitanju. U sklopu ove problematike postoje i druge, manje ili više složene tipologije, bilo da su „čisto“ pedagoške, bilo da su izvedene sa neke druge osnove. Tako, u sklopu ove problematike, PETERS (Peters) govori o *formalnom*, *neformalnom* i *stvarnom* autoritetu u vaspitanju. Postoje podele na *legitimni* i *nelegitimni* autoritet. Neki govore o *ličnom* za razliku od *institucionalnog* autoritetu vaspitača. Veberova tradicionalna podela na *harizmatiski*, *racionalni* i *tradicionalno* zasnovan autoritet često se prenosi i u oblast vaspitanja. De Džoržova ( de George) tipologija razvrstava autoritet u vaspitanju na *epistemički*, *egzemplarni* i *egzekutivni*. Fišer (Fischer) razlikuje *lični*, *institucionalizovani* i *funkcionalni* autoritet vaspitača.

### **Metod istraživanja**

Problem koji želimo da istražujemo pretežno je teorijski problem. Metod kojim ćemo se služiti u nameri da dođemo do relevantnih saznanja i pri tome konsatujemo probleme koji se u tome javljaju i kako, kojim putevima se rešavaju je metod teorijske analize. Po svom karakteru ovo istraživanje je deskriptivnog tipa. Kako polje izučavanja problematike autoriteta pripada različitim naučnim disciplinama ono ima interdisciplinarni karakter. Time se i literatura koju ćemo koristiti u izučavanju problema autoriteta u vaspitanju proširuje i na relevantne oblasti filozofije, teologije, sociologije, psihologije i političke teorije.

### **Značaj istraživanja**

Značaj istraživanja Problem autoriteta u savremenoj teoriji vaspitanja može biti sagledan iz dva ugla: teorijskog i praktičnog. Najpre, mora se konstatovati da problem kojim se u ovom radu bavimo nije bio sistematski istraživani u našoj pedagogiji. O tome svedoči literatura na srpskom jeziku koje, osim pojedinih članaka u stručnim časopisima, gotovo i da nema. Otuda ovaj rad može popuniti prazninu koja u toj oblasti postoji u našoj pedagogiji. S druge strane, sistematske i celovite analize problema autoriteta u savremnom društvu nedostaju iako je problem konstanta koja karakteriše savremeno vaspitanje - bilo da se ono odvija u porodici ili javnim vaspitno – obrazovnim institucijama. S druge strane, ovaj rad može doprineti samoj praksi vaspitanja. Tema „za“ i „protiv“ autoriteta, prisutna u školama i polemičkoj javnosti može se sagledati, objasniti i obrazložiti iz više vizura koje nudi pedagogija. Svrha i smisao celog istraživanja problema autoriteta u vaspitanju jeste u tome da se sazna, objasni i obrazloži zašto

je kategorija autoriteta u vaspitanju nužna i neophodna ali i kada, zašto on mora da se menja i prilagođava savremenim uslovima društva u kojima se vaspitanje odvija.

## Literatura

### A

-Adelman, F.J. (1974): Authority; u Adelman, F.J.(ed): *Authority* (105-118). Boston:Boston College, Chestnut Hill.

-Adelman, F.J (1974):Foreword; u Adelman, F.J.(ed): *Authority* (1-5). Boston:Boston College, Chestnut Hill.

-Arent, H.(1995) : *O slobodi i autoritetu*. Zrenjanin:Gradska narodna biblioteka.

### B

-Badley, K.(2009): Coercion and Consent: Helping Pre-service Teachers Understand Classroom Authority, u; *A Journal of the International Christian Community for Teacher Education*, vol.4/Issue 2., [www.icctejournal.org](http://www.icctejournal.org).

-Badley, K. (2009): The teachers' authority. *Christian Educational Journal*, 25-27.

-Benjamin, V. (1974): Prilog kritici sile; u Benjamin,V. *Eseji*. Beograd:?

-Benne, K.D. (1970): Authority in Education; u *Harvard Education Review*, vol.40/Issue 3, 385-410.

-Benne, K.D. (1986): The Locus of Educational Authority in Today's World, *Teachers College Record*, Vol.88, Number 1, 15-21.

-Bojanović, R. (2004): *Autoritarni pogled na svet*. Beograd, Centar za primenjenu psihologiju.

-Bochenski, J.M. (1974): *Was ist Autorität?Einführung in der Logik der Autorität*. Freiburg: Herderbücherei.

-Bochenski,J.M. (1988): *Autorität, Freiheit, Glaube*: socialphilos: München;Wien: Philosophia Verlag.

-Burgess, R.G. (1995): *The Teacher in the Authority System of the Public School*; u -Burgers, R.G. (ed.), *Howard Becker On Education*, Open University Press, Buckingham.

-Burkhart, J. (1991): *Kultura renesanse u Italiji*. Beograd: Dereta.

## C,Ć,Č

-Chandler, J. (2008): Foucault and disciplinary authority; u Donovan, S., Fjellestad, D. & Lunde, R. (eds.) (2008): *Authority matters: Rethinking the theory and practise of authorship* (47-63). Amsterdam: Rotopi.

-Čupić, Č. (2001): *Politika i zlo*. Beograd: Čigoja štampa, Fakultet političkih nauka.

-Čupić, Č. (2002): *Sociologija: struktura, kultura, vladavina*. Beograd: Fakultet političkih nauka.

## D

-Derida, Ž. (1995): *Sila zakona. Mistički temelji autoriteta*. Novi Sad: Svetovi.

-De George, R.T. (1985): *The nature and limits of Authority*. Kansas: University Press.

-Demarin, J., Ogrizović, M. (1954). *Odnos roditelja prema djeci*, Zagreb: Naša djeca.

-Dietrich, T. (1998): *Zeit-und Grundfragen der Pädagogik: eine Einführung in pädagogisches Denken*. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

-Donovan, S., Fjellestad, D., & Lunde, R. (eds.) (2008). *Authority matters: Rethinking the theory and practice of authorship*. Amsterdam: Rodopi.

-Đorđević, B., Djorđević, J. (1988): *Učenici o svojstvima nastavnika*, Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, Prosveta.

-Đorđević, B., Đorđević, J. (1992): *Svojstva univerzitetskih nastavnika*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet.

-Đurić, M. (1964). *Sociologija Maxa Webera*, Zagreb: Matica hrvatska.

## E

-Eschenburg, T. (1977): Über Autorität; u Geißler, E. *Autorität und Freiheit* (7-8). Bad- Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

-Erlinghagen, K. (1973): *Autorität und Antiautorität*, Heilderberg: Quelle & Meyer.

## F

-Fridrich, C.J.(1972): *Tradition and Authority*. London: Pall Mall.

-Fromm, E. (1986): *Autoritet i porodica*. Zagreb: Naprijed.

## G

-Gadamer, H.G. (2011): *Istina i metod*. Beograd: Fedon.

-Garard, G.(2011): *Protivprosvetiteljstva*. Banja-Luka: Vidici.

-Geißler, E.(1965): *Autorität und Erziehung*, Verlag Julius Klinghardt, Bad Heilbrunn.

-Geißler, E. (1977) *Autorität und Freiheit*, Verlag Julius Klinghardt, Bad Heilbrunn.

-Giesecke, H. (1993): *Uvod u pedagogiju*. Zagreb: Educa,.

-Graorac, I. (1995): *Vaspitanje i komunikacija*. Novi Sad: Matica srpska.

-Gudjons, H. (1994): *Pedagogija: temeljna znanja*. Zagreb: Educa,.

## H

-Horkhajmer, M. (1976): *Tradicionalna i kritička teorija*. Beograd: BIGZ

## K

-Keršenštajner, G. (1924). *Autorität und Freiheit*. Leipzig: Erns Oldenburg, Verlag.

-Keršenštajner, G. (1939): *Teorija obrazovanja*. Beograd: Geca Kon.

-Kessel, W.(1977): Auctoritas und potestas als Ordnungsgrundlagen der Demokratie: u Geißler E: *Autorität und Freiheit* (8-10). Bad Heilbrunn:Verlag Julius Klinkhardt.

-König, E., Zedler, P.(2001): *Teorije znanosti o odgoju*. Zagreb: Educa.

## L

-Langveld, M.J. (1968): *Studien zur Anthropologie des Kindes*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

-Langveld, M.J. (1978): *Einführung in die theoretische Pädagogik*. Stuttgart:Klett-Cotta.

-Lazović, Ž.(1995): Znanje i saznanje opravdanje: u *Saznavanje i nastava*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

-Lenzen, D.(Hg.) (2006): *Pädagogische Grundbegriffe*, I,II. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag

- Lukes, S.(1990): Perspectives on Authority; u Raz, J. *Authority* (203-218). Oxford: Basil Blackwell.

- *Lichtenstein, E. (1965): Das Problem der Autorität in der Pädagogik; u Geißler, E.E. Autorität und Erziehung, Bad Heilbrunn:Verlag Julius Klinkhardt, str.109-119.*

-*Lückert,H.R. (1977): Die Autorität in der Erziehung.Formen, Fundierung, Funktion; u Geißler,E. Autorität und Freiheit (74-86). Bad Heilbrunn:Verlag Julius Klinkhardt.*

## M

-*Maškin, N.(2005): Istorija starog Rima. Beograd: Naučna knjiga.*

-*Milgram,S (1990): Poslušnost autoritetu. Beograd: Nolit.*

- *Milinković,S., Segedi, P., Todorović, V. (2009): Latinsko-srpski /srpsko-latinski rečnik. Beograd: Službeni glasnik.*

-*Mimica, A., Bogdanović, M. (prir.) (2007): Sociološki rečnik. Beograd: Zavod za udžbenike.*

-*Myhre,R.(1991): Autorität und Freiheit in der Erziehung. Stuttgart: Kohlhammer.*

-*Nash, P. (1966): Authority and Freedom in Education. New York: John Wiley and Sons.*

## N

*Neki pravci savremene građanske pedagogije (1971). Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije.*

## P

-*Panić, V.(1998): Rečnik psihologije umetničkog stvaralaštva. Beograd:zavod za udžbenike.*

-*Peters, R.S. (1973): Authority; u Quinton,A. (ed.): Political philosophy (83-97). Oxford: Oxford University Press.*

-*Peters, R.S. (1973): Authority, Responsibility and Education. London: Allen and Unwin.*

-*Peters, R.S. ( 1971): Authority and Education; Ethics and Education: Allen&Unwin.*

-*Popov, Ž. (2012): Aktuelnost Keršenštajnerovog učenja o autoritetu: u Posebna pitanja kvaliteta u obrazovanju. Beograd: Filozofski fakultet , Institut za pedagogiju i andragogiju.*

-*Potkonjak, N. i Šimleša, P. (1989): Pedagoška enciklopedija. Beograd; Zagreb: Zavod za udžbenike, Školska knjiga.*

-*Potkonjak, N. (2000): Dvadeseti vek: ni "vek deteta" ni vek pedagogije.Beograd:Savez pedagoških društava jugoslavije.*

## R

-*Radojčić, S. (2009): Gadamerovo shvatanje tradicije, Filozofija i društvo, br.1, 71-91.*

- Raz, J. (1990): Introduction; u: Raz, J. (ed.): *Authority* (1-20). Oxford: Basil Blackwell, s
- Razmino, R.W. (1994). *By what authority do we teach?* Sources for empowering Christian educators. Grand Rapids, MI: Baker.
- Reider, M. (1991): *Autorität und Freiheit in der Erziehung*. Köln: Kohlhammer.
- Revers, W.J. (1977): Über das Problem der Autoritätsbeziehung und der institutionellen Orientierung der Jugend; u Geißler, E.: *Autorität und Freiheit* (133-146). Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.
- Rober, Ž.N. (2009): *Stari Rim*. Beograd: Klio.
- Ručki, K. (1988): Uvod u crnu pedagogije, *Ideje*, br.1, (115-151): Beograd.

## S

- Seifert, M. (1977): Zur Theorie der antiautoritären Kindergärten; u Geißler, E.; *Autorität und Freiheit* (68-74). Bad Heilbrunn: Verlag Julius.
- Sennett, R. (1985): *Autorität*. Bonn: Bild-Kunst.
- Simon, Y. (1991): *A general Theory of Authority*. London: University of Notre Dame Press.
- *Sociološki leksikon* (1982). Beograd: Savremena administracija.
- Stanojević, O. (2008): *Rimsko pravo*. Beograd: Dosije studio.
- Stojanović, M. (1987): Da li je naša škola autoritarna?, *Gledišta*, br. 11-12, (100 -112): Beograd.
- Straughan, R., Wilson, J. (1983): Authority in Education; u *Philosophizing about Education* (83-102). London: Holt, Rinehart and Winston.

## Š

- Šo, R., Vud. S. (2003): *Epidemija popustljivog vaspitanja*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Strzelewitz, W. (1965): Der Autoritätswandel in der Gesellschaft und Erziehung; u -Geißler, E.E. *Autorität und Erziehung* (73-87). Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

## T

- Tadić, Lj. (1987): *Autoritet i osporavanje*. Beograd; Zagreb. Filip Višnjić, Naprijed.

## V

- Volmer, G. (1990): *Autorität und Erziehung: Studien zur Komplementarität in pädagogischen Interaktionen*. Weinheim: Deutscher Studien Verlag.
- Volkmann-Schluck, K.H. (1969): Pojam autoriteta, *Politička misao*, br.3, 339-345. zagreb.

-Vukomanović, M.(2008): *Homo viator: religija i novo doba*. Beograd: Čigoja štampa.

-Weber, M (1964). Tri čista tipa legitimne vlasti; u Đurić,M. *Sociologija Maxa Webera* (320-333). Zagreb: Matica hrvatska.

-Wild, J., (1974): Authority; u:Frederick, J., Adelman, S.J., (ed.) *Authority* (7-23). Boston: Boston College, Chestnut Hill,

-Wißkirchen, H. (1996): *Die wiederentdeckte Erziehung: Kinder suchen Autorität und Orientierung*. Munchen: Kösel- Verlag GmbH,.

-Wolf, R.P., (1990): The Conflict between Authority and Autonomy; u Raz, J. (ed.) *Authority* (20-32.Oxford: Basil Blackwell.

Y

-Yariv, E. (2009).:Student's attitudes on the boundaires of teacher's authority; u *School Psychologa International*, 30 (1), 92-111.

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

**ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА**

**УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ  
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

Кандидат: **Желимир Попов**

Предлог теме докторске дисертације: **Проблем ауторитета у савременој теорији  
васпитања**

Научна област: **Педагогија**

**Основни подаци о кандидату и дисертацији:**

Желимир Попов рођен је 1954. године у Мокрину. Основну школу и гимназију завршио је у Кикинди. Студирао је педагогију на Филозофском факултету у Београду, где је и дипломирао 1978. године, а потом магистрирао са темом *Циљ моралног васпитања – његово схватање и могућност реализације у основној школи.*

Радио је као школски педагог и професор педагошке групе предмета на Академији за васпитаче у Кикинди. На Одељењу за педагогију Филозофског факултета у Београду

биран је у звање асистента приправника 1983. године, а потом за асистента, за предмет *Теорија васпитања*, сада под називом *Општа педагогија*. Обавља вежбе на предметима *Општа педагогија* и *Систем образовања и васпитања у Србији* за студенте педагогије. Сарађивао је на предмету *Општа педагогија* за студенте андрагогије. Због обављања функције у Министарству просвете у два манадата имао је мировање радног односа.

Бави се општом педагошком проблематиком, посебно циљевима васпитања и проблемима теорије моралног васпитања, као и посебним питањима образовне политике. У циљу стручног усавршавања више пута је боравио у Енглеској (Лондон, Оксфорд). Члан је међународне организације за морално васпитање (АМЕ). Обављао је дужност секретара *Педагошког друштва Србије*, члана редакције часописа *Настава и васпитање* (2004-2006; 2014-... ). Био је члан Савета Филозофског факултета у Београду (2004-2006), неколико комисија Филозофског факултета, као и члан Комисије за верску наставу Владе Републике Србије (2001-2004; 2009-2013).

Учествовао је са излагањима на међународној конференцији *Црква, настава религије и толеранција* (UNESCO, Мадрид, новембар 2001), као и на редовној годишњој сесији интернационалног удружења Прашки форум са темом *Менаџмент и финансирање у образовању – друштво vs. појединац* (Праг, јуни 2003). Као члан и руководиоца различитих комисија при Министарству просвете учествовао је у изради стратешких, акционих и нормативних докумената за реформу система образовања и васпитања у Србији (2001-2013). Био је члан тима за припрему стратешког документа *Квалитетно образовање за све – пут ка развијеном друштву* (2002), члан комисије за припрему Закона о основама система образовања и васпитања (2003, 2009), руководиоца комисије за израду Закона о предшколском васпитању и образовању (2010), Закона о основном васпитању и образовању (2012), Правилника о завршном испиту на крају основног васпитања и образовања (2010), као и других норматива и прописа у области предшколског, основног и средњег образовања и васпитања у Србији.

Говори енглески, руски и служи се немачким језиком.

Објавио је више радова: *Veronauka*, у *Crkva, društvo i država*. Beograd: Friedrich Ebert Stiftung, 2005, (27-30); Епистемолошко-логичке карактеристике васпитања.

*Педагогија*, бр. 3, 2010, (406-419), (коаутор: Р. Антонијевић); Завршни испит у основном васпитању и образовању, *Економика трансформације*, бр. 1, 2011, (41-51); Нови правилник о оцењивању ученика основне школе, *Економика трансформације*, бр. 5, 2011, (11-19); Законска регулатива и приоритети у области предшколског васпитања и образовања, *Економика трансформације*, бр. 7, 2011, (5-11); Нацрт Закона о основном васпитању и образовању, *Економика трансформације*, бр. 6, 2012, (5-15). Стратешки оквир развоја предшколског образовања и васпитања у Србији до 2020, *Економика трансформације*, бр. 7, 2012, (5-15); Актуелност Кершенштајнеровог учења о ауторитету у васпитању: у *Посебна питања квалитета у образовању*. Филозофски факултет у Београду, Институт за педагогију и андрагогију, Београд, 2012, (235-253); (коаутор: Р. Антонијевић); Услови живота деце која напуштају обавезно образовање и васпитање у Србији: у *Квалитет у образовању – изазови и перспективе*, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Београд, 2012, (227-239); Од закона до стварности – зашто ученици у Србији напуштају обавезни ниво образовања пре него га окончају, *Настава и васпитање*, бр. 3, 2013, (383-406).

Приказ три одабрана рада:

(1) Епистемолошко-логичке карактеристике васпитања, *Педагогија*, бр. 3, 2010, (406-418), (коаутор: Радован Антонијевић)

У раду су анализиране основне епистемолошко-логичке карактеристике васпитања, као што су свесност, намерност, целисходност, организованост и процесуалност. Васпитање се разматра као систем целисходних и организованих утицаја на развој индивидуе, који омогућава одвијање процеса стицања знања, формирање вештина и навика, развој способности, формирање црта личности, односно личности у целини. У елементарном виду, у процесу васпитања одвија се прогресивна трансформација стања неког постојећег својства које се развија код индивидуе, у неко ново стање у односу на оно које му претходи. Ново стање настаје као исход осмишљеног утицаја у процесу васпитања и, то ново стање неког својства индивидуе, напредније је и сложеније у односу на претходно стање. У процесу васпитања значајну улогу има активност индивидуе. То је

кључни чинилац њеног развоја. Активности индивидуе у процесу васпитања усмерене су на савладавање структурираних индивидуализовних препрека. Значајно је да систем препрека у процесу васпитања омогућава активирање знања, вештина и способности индивидуе које су у току или тек у зачетку интензивног развоја. У раду се истиче и становиште да је васпитање кључни чинилац развоја индивидуе, али да се њен развој одвија и на основу деловања других чинилаца.

(2) Актуелност Кершенштајнеровог учења о ауторитету у васпитању, *Посебна питања квалитета у образовању*, Филозофски факултет у Београду, Институт за педагогију и андрагогију, 2012, (235-253).

Предмет овог рада је истраживање учења о ауторитету у васпитању Георга Кершенштајнера (1854-1932), једног од најпознатијих теоретичара васпитања, представника тзв. социјалног правца у педагогији. По речима аутора, реч је о обухватној, готово затвореној и кохерентној теорији која је доследно утемељена на четири појма: *појам образовања, појам вредности, појам интересовања и појам духовне структуре*. Тек разумевање ових појмова отвара целовито сагледавање места и функције педагошког чињења или „акта“ чија се сложена структура показује као компликована међузависност између *педагошког објекта* (васпитаник), *педагошких средстава* (културна и образовна добра) *педагошког субјекта* (јавни и тајни васпитачи). Својства *ауторитета* приписана су педагошком субјекту као посреднику између педагошког објекта и културних добара. У том смислу и контексту постављен, за Кершенштајнера је ауторитет један *универзални принцип* (други је слобода) васпитног поступка. Оба служе истој функцији – развоју *индивидуалитета* васпитаника. Овај концепт ауторитета аутор пореди са савременим концептом ауторитета присутним у теорији Колберга и Пијажеа. У радовима ових аутора функција ауторитета посматра се у релацији са развојем индивидуе од *хетерономије ка аутономији*. Две форме ауторитета о којима говори Кершенштајнер, тзв. *ауторитет спољашње* и *ауторитет унутрашње послушности* високо кореспондирају са учењем Пијажеа и Колберга. Обе форме ауторитета немају једнаку функцију у том природном кретању од хетерономије ка аутономији. На крају рада аутор, полазећи од ових схватања, показује да већ у зависности од тога која и како се у васпитном поступку балансирају

обе форма ауторитета, индивидуални развој добија ток који носи обележја већег или мањег социјалитета односно индивидуалитета.

(3) Од закона до стварности – зашто ученици у Србији напуштају обавезни ниво образовања и васпитања пре него што га окончају, *Настава и васпитање*, бр. 3, 2013, (283-406).

У овом раду аутор у прегледној и аналитичкој форми износи и разматра један од најактуелнијих проблема савременог образовања у Србији – проблем неуписивања, незавршавања или одустајања ученика од обавезног нивоа образовања који је, као обавезан, законом прописан. На самом почетку рада истиче се и документује чињеница да је реч о проблему који *истрајава* у Србији почев од доношења *Закона о основним школама* (1882), којим се обавезно основно образовање први пут озакоњује у Србији, па све до данас, дакле више од једног века. Наведене су законске одредбе и статистички показатељи који говоре о томе како се кретао однос између броја (процената) деце која су морала да буду уписана у основну школу и броја деце која је нису похађала односно, броја уписаних и броја ученика која су основну школу завршила. Подаци се односе на Србију све до почетка XX века. Велики део рада односи се на приказ и анализу садржаја основних стратешких и законских докумената донетих у последњих десет година у Србији, а у којима је, непосредно или посредно, сагледан проблем неуписивања и осипања деце и ученика из основног образовања. Приказана су основна стратешка документа о развоју образовања у ЕУ, национална стратешка документа и законски оквир на којем се темељи организација и управљање системом обавезног образовања и васпитања у Србији. У другом делу рада целовито су приказана и анализирана релевантна национална истраживања која се односе на обухват и осипање ученика у систему обавезног образовања и васпитања. Посебно су приказани и тумачени разлози неуписивања и напуштања обавезног образовања, а који су овим истраживањима утврђени: непоседовање докумената или неадекватна документација, недовољно познавање језика на којем се одвија настава, изолованост насеља и удаљеност школе од куће, одлазак родитеља у иностранство, сезонски послови родитеља и деце, дисфункционална породица, прерана удаја/рођење детета, дете са сметњама у развоју, дете са проблемима у понашању и дискриминација деце.

## Предмет и циљ дисертације:

Предмет дисертације је проблем ауторитета у савременој теорији васпитања. Истраживање је тематски усмерено на разматрање појма, порекла, места, улоге и врсте ауторитета у различитим васпитним концепцијама, које су обележиле развој педагогије од њеног конституисања као самосталне науке до данас. Најширу основу за разумевање ових сложених педагошких питања чини, с једне стране, историјски и друштвени контекст, а с друге стране, филозофско-теоријски и научни доприноси других – педагогији сродних дисциплина. Допринос класичних педагошких теорија (Русоова теза о оспоравању друштвеног ауторитета са становишта индивидуализма и Хербартова теза о утемељењу ауторитета са становишта универзалних етичких и културних вредности) разматра се у правцу развоја разноврсних педагошких теорија – од *индивидуалне* или *педоцентристичке* до *социјалне* оријентације. Проблематизовањем ауторитета у овим различитим педагошким правцима, отварају се увек актуелна педагошка питања о суштини, циљу и моћи васпитања, односу конзервативног и прогресивног, појединца и заједнице, слободе и контроле, васпитача и васпитаника, деце и родитеља, школе и породице, педагошких институција и просветних власти.

У складу са наведеним предметом *циљ истраживања* је анализа извора, места, улоге и врсте ауторитета у васпитању у савременим концепцијама васпитања.

Задаци истраживања:

- (1) Анализирати основне карактеристике појмова *ауторитет* и *ауторитет у васпитању*.
- (2) Утврдити и разматрати различита становишта о изворима, месту и функцији ауторитета у савременим теоријама васпитања

- (3) Сагледавање проблема кризе/промене места и функције ауторитета у контексту савремене теорије васпитања
- (4) Приказати и критички анализирати различите типологије ауторитета у савременим васпитним концепцијама

**Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:**

УВОД

I ПОЈАМ АУТОРИТЕТА – РАЗЛИЧИТА ЗНАЧЕЊА

Дефинисање основног појма. Допринос појединих филозофских, социолошких, психолошких, педагошких и културолошких теорија дефинисању појма ауторитет. Етимолошка разматрања појма. Однос са сродним појмовима. Терминолошке дилеме.

II АУТОРИТЕТ И ВАСПИТАЊЕ

Ауторитет и васпитање – међусобни однос. Ауторитет и различити облици васпитања. Носиоци и врсте ауторитета у васпитању. Ауторитет као друштвени однос у васпитању. Значај ауторитета у васпитању

III АУТОРИТЕТ У КРИЗИ И ПРОМЕНИ

Криза ауторитета у васпитању у контексту великих друштвених промена. Педагошке импликације кризе ауторитета. Криза и промена ауторитета као извор тензија између традиционалног и „новог васпитања“.

#### IV АУТОРИТЕТ У САВРЕМНИМ КОНЦЕПЦИЈАМА ВАСПИТАЊА

Ауторитет у васпитању – фундаментални педагошки појам. Сагледавање улоге и извора ауторитета у дефинисању циљева и суштинских карактеристика васпитања у различитим педагошким правцима. Ауторитет и различите врсте педагошких односа у васпитним концепцијама.

#### V ТИПОЛОГИЈЕ АУТОРИТЕТА У ВАСПИТАЊУ

Извори и критеријуми типологија ауторитета у педагошким концепцијама. Сврха постојећих типологија и њихове педагошке импликације. Утемељеност савремених типологија ауторитета у васпитању на различитим филозофијама васпитања и теоријама учења.

#### ЗАКЉУЧАК

##### **Метод истраживања**

Ауторитет у васпитању као фундаментални педагошки проблем припада области опште педагогије и у овом раду разматра се као теоријски проблем. Метод истраживања је метод *теоријске анализе*. С обзиром на то да је појам *ауторитет* предмет проучавања више различитих дисциплина истраживање има *интердисциплинарни карактер*. У том смислу коришћени су извори не само из подручја педагогије већ и из других сродних дисциплина.

### **Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:**

У истраживању се полази од опште претпоставке да постоје различита схватања о изворима, месту, улози и врстама ауторитета у савременим концепција васпитања (индивидуалне и социјалне оријентације). Ове разлике могу се сагледати као суштинске у односу на целину васпитне концепције и све њене кључне компоненте (циљ васпитања, однос васпитача и васпитаника и др.)

### **Очекивани резултати и научни допринос:**

Проблем ауторитета је фундаментално питање педагошке теорије. Схватање извора, места, врсте и улоге ауторитета у васпитању дефинише најшири нормативни оквир педагошке науке и у оквиру тога васпитне циљеве и начела васпитног деловања у пракси. Ауторитет у васпитању је питање са којим се данас, као и од самог почетка заснивања педагогије као науке, суочава сваки покушај конституисања програма васпитања (у свим облицима васпитног деловања) и теоријског образложења постојеће васпитне праксе. Однос према ауторитету у васпитању је однос према темељним вредностима које леже у основи сваке педагошке концепције. У том смислу, од посебне је важности истраживање које има за циљ преиспитивање проблема ауторитета у различитим савременим педагошким концепцијама на начин који отвара проблем легитимитета вредности и начела којима се образлаже васпитно деловање. На основу резултата теоријске анализе предмета овог истраживања могуће је доћи до дубљег разумевања кључних педагошких појмова који представљају основу сваке педагошке концепције – суштине и циљева васпитања, односа васпитача и васпитаника, као и начела којима се образлаже и критички процењује постојећа васпитна пракса.

### **Закључак:**

Мишљење је комисије да је образложење које прати предлог теме довољно разрађено и да има задовољавајућу структуру и теоријску подлогу. Предложена тема представља изазован и важан подухват у циљу темељног разматрања овог проблема у контексту различитих концепција васпитања, од конституисања педагогије као самосталне науке до данас. У том смислу, кандидат је указујући на педагошку релевантност и сложеност проблема поставио предмет, циљ, задатке, општу хипотезу, као и нацрт структуре теоријског истраживања. Предложена литература (наведена у додатку овом извештају) указује на доследан интердисциплинарни приступ.

Образовно-професионална биографија кандидата, као и објављени научни радови указују на темељитост и компетентност кандидата.

На основу изнетог, Комисија закључује да мр Желимир Попов испуњава услове за пријаву докторске дисертације и предлаже Комисији за докторске студије и Наставно-научном већу Филозофског факултета да му за израду докторске дисертације одобри тему *Проблем ауторитета у савременој теорији васпитања*.

Београд, 10. фебруар 2014.

Чланова комисије:

---

Проф. др Радован Антонијевић

---

Доц. др Наташа Матовић

---

Доц. др Биљана Бодрошки Спариосу  
(ментор)

---

Доц. др Вера Радовић